

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN KOTOUTTAMISOHJELMA

Sisällys

1 JOHDANTO	3
2 MAAHANMUUTON LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA TAUSTAA	3
2.1 Kunnan kotouttamisohjelma.....	5
3 MAAHANMUUTTAJIEN REKISTERÖINTI JA OLESKELULUVAT	6
3.1 Ulkomaalaisten rekisteröinti.....	6
3.2 Ulkomaalaisten oleskeluluvat	6
4 KOTOUTUMINEN MAAHANMUUTTAJAN NÄKÖKULMASTA	10
5 ÄÄNEKOSKEN PALVELUJA MAAHANMUUTTAJILLE	10
5.1 Asuminen	10
5.2 Poliisin palvelut.....	12
5.3 Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	13
5.4 Kasvun ja oppimisen palvelut	13
5.4.1 Varhaiskasvatus.....	13
5.4.2 Perusopetus	13
5.4.3 Toisen asteen koulutus	14
5.5 Vapaa-aikapalvelut.....	15
5.5.1 Koskela opisto	15
5.5.2 Maahanmuuttajien neuvonta.....	16
5.5.3 Kulttuuritoimi.....	16
5.5.4 Kirjastopalvelut	17
5.5.5 Liikuntapalvelut	18
5.6 Nuorisopalvelut.....	19
5.7 Työllisyyden kuntakokeilu	19
5.8 Seurakunnan palvelut.....	22
5.9 Kelan palvelut	23
5.10 Järjestöjen palvelut.....	25
6 KUSTANNUSTEN KORVAUS	25
7 KOTOUTUMISOHJELMAN SEURANTA	26
LIITE 1 KÄSITTEITÄ	27
LIITE 2 KORVAUSKOOSTE	28
LIITE 3 MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ LINKKEJÄ	30

1 JOHDANTO

Äänekosken kaupungilla on voimassa oleva kotouttamisohjelma, jonka kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 12.9.2016.

Vuonna 2022 Suomi on uudessa haastavassa tilanteessa ja keskustelua käydään monista vakavista ongelmista sekä yhteiskunnallisista kysymyksistä, joita turvapaikanhakijoiden sopeutumattomuuden ja rikosten myötä on syntynyt. Lisäksi Suomeen on saapunut Ukrainasta 45000 tilapäistä suojelua saavaa pakolaista.

Äänekoskella on otettu vastaan kiintiöpakolaisia vuodesta 2018. Tällä hetkellä heitä tulee vuosittain n.20. Äänekoskelle on perustettu Maahanmuuttoviraston alaisena toimiva Hemcare Oy:n vastaanottokeskus keväällä 2022. Vastaanottokeskuksen kapasiteetti on 300 asukasta.

Kotouttamisohjelma on tarkoitettu ohjeistamaan eri toimijoita ja verkoston työtä kotouttamistilanteissa, mutta myös informaatioksi ja yleisoppaaksi kotoutujille itselleen. Ohjelman tulee vastata monenlaisiin muuttuviin kotouttamisen tarpeisiin. Pakolaiset tulevat kuitenkin jatkossakin olemaan vain yksi osa maahanmuuttoa, mutta kotouttamisen näkökulmasta oma erityinen ryhmänsä, jonka palvelutarve näyttäytyy olosuhteista johtuen merkittävänä.

Kotouttamistehtävässä toimijoina ovat sekä eri viranomaiset että kolmannen sektorin toimijat. Työ on luonteeltaan vahvasti verkostotyötä, missä yhteistyö ja eri toimijoiden yhteiset tavoitteet ovat keskeisessä asemassa. Palvelut ovat pääosin samoja palveluja, joita tarjotaan kaikille kaupungin asukkaille. Palvelujen sisällöissä tulee kotouttamisen osalta kuitenkin huomioida erilaisista kulttuureista nousevat erityispiirteet. On tärkeitä, että maahanmuuttajat voivat säilyttää oman identiteettinsä, mutta myös tuntevat ja noudattavat maamme lakeja ja demokratian pelisääntöjä. Toisaalta kantaväestön ymmärrys monikulttuurisuudesta ja maailmantilanteesta ovat keskeisiä edellytyksiä kotoutumisen onnistumiseksi.

Kaupungilla toimii viranomaisista ja kolmannen sektorin toimijoista koostuva maahanmuuttotyöryhmä (Koto-työryhmä), jonka tarkoituksena on välittää tietoa eri toimijoiden kesken, kartoittaa palvelutarpeita ja suunnitella maahanmuuttajille tarkoitettuja palveluita. Opetus- ja kasvatustoimialalla työskentelee maahanmuuttokoordinaattori, jonka tehtävänä on asiakastyön ohessa koordinoita eri toimijoiden työtä.

2 MAAHANMUUTON LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA TAUSTAA

Keskeisimpiä maahanmuuttoa koskevia lakeja ovat **ulkomaalaislaki**, **kotoutumislaki**, **vastaanottolaki**, **kansalaisuuslaki**, **säilönnötolaki** ja **soveltamisalalaki**. Lisäksi Suomessa jo asuvien maahanmuuttajien syrjintään liittyy **yhdenvertaisuuslaki**.

Maahanmuuttoon liittyvät myös muutamat kansainväliset sopimukset, jotka on Suomessa ratifioitu. Näistä tärkeimpiä ovat Euroopan ihmisoikeussopimus, kidutuksen vastainen yleissopimus, lasten oikeuksien sopimus sekä Geneven pakolaissopimus.

Ulkomaalaislaki (301/2004) sääntelee maahantulon edellytyksiä, viisumeita, maassa oleskelun edellytyksiä, työn tekoa, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista,

turvaamistoimia sekä erinäisiä muita asioita.

Kotoutumislaki (virallisesti *laki kotoutumisen edistämisestä, 1386/2010*) sisältää säännöksiä, jotka asettavat kunnille ja valtiolle velvollisuuksia edistää ulkomaalaisten kotoutumista sekä aktiivista osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan. Lakia esittelee kattavasti sivu <https://kotoutuminen.fi/>. *Lakiuudistus on tulossa voimaan 1.1.2023, kokonaisuudistus lakiin on tulossa 2025.*

Vastaanottolaki (virallisesti *laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, 746/2011*) koskee ulkomaalaisia, jotka tulevat Suomeen ja ilmoittavat hakevansa kansainvälistä suojelua. Lisäksi laissa on säädöksiä koskien ihmiskaupan uhria ja ilman huoltajaa saapuneen alaikäisen edustajaa.

Kansalaisuuslaissa (359/2003) on säädökset Suomen kansalaisuuden saamisesta, säilyttämisestä ja menettämisestä.

Säilöönottolaki (virallisesti *laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä, 116/2002*) säätelee sitä, kuinka säilöön otettua on kohdeltava. Säilöönoton perusteista säädetään ulkomaalaislain § 121-129.

Soveltamisalalaki (virallisesti *laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta, 1573/1993*) on Suomeen muuten kuin väliaikaisesti asettuvan maahanmuuttajan kannalta tärkeä, koska se säätelee sitä, ketkä ulkomaalaiset ovat oikeutettuja esimerkiksi lapsilisiin, lastenhoidon tukiin, kansaneläkkeisiin ja muutamiin muihin etuuksiin.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) edistää ja turvaa yhdenvertaisuuden toteutumista ja tehostaa syrjityn oikeussuojaa. Käytännössä yhdenvertaisuus tarkoittaa, että ketään ei saa syrjiä henkilöön liittyvän syyn perusteella (esimerkiksi uskonto, äidinkieli yms.). Huomaa kuitenkin, että sukupuoleen perustuvan syrjinnän kieltää tasa-arvolaki. Yhdenvertaisuuslain toteutumista valvovat [yhdenvertaisuusvaltuutettu](#) ja [syrjintälautakunta](#).

Euroopan unionin vaikutus suomalaiseen maahanmuuttoa koskevaan lainsäädäntöön on merkittävää. Euroopan unionilla on toimivaltaa koskien mm. laillista ja "laitonta" maahanmuuttoa, kotouttamista ja turvapaikkaa. Suurin osa maahanmuuttoa koskevista lainsäädäntöohjeista on direktiivejä, jotka jättävät jonkin verran kansallista liikkumavaraa ja jotka pannaan Suomessa täytäntöön olemassa olevan lain muutoksella. EU on antanut myös asetuksia, jotka velvoittavat sellaisenaan Suomea.

Suomessa maahanmuuttoasioiden hallinto on jakautunut eri viranomaisten kesken, Kullakin taholla on omat tehtävänsä.

Ministeriö: Yhteensovittaminen, yleinen kehittäminen, suunnittelu, ohjaus ja seuranta

ELY-keskus: Suunnittelu, ohjaus, seuranta ja sopimukset

Kunta: yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotouttamisessa, palvelut

Työ- ja elinkeinotoimisto: Työvoimapolitiittiset toimenpiteet ja työvoimapalvelut

Kotouttamispolitiikan periaatteet ovat tasa-arvo, yhdenvertaiset mahdollisuudet, kannustavuus, vastavuoroisuus, omatoimisuus, valinnanvapaus, vuorovaikutus ja yhteistyö.

Kotouttamispolitiikan eettisistä periaatteista tärkein on demokratian ja ihmisoikeuksien periaate: kunnioittaa yksilön ja ryhmien perusoikeuksia YK:n ihmisoikeuksien julistuksen, lasten oikeuksien sopimuksen, alkuperäisväestön oikeuksien julistuksen sekä vammaisten oikeuksien julistuksen mukaisesti. Muita eettisiä periaatteita ovat ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, itsenäisyys ja elämän hallinta, syrjäytymisen poistaminen, syrjinnän vastustaminen, väkivallan vastustaminen, asiakkaan yksityisyyden suojaaminen, asiakkaan osallisuus ja henkilökohtainen vastuu.

2.1 Kunnan kotouttamisohjelma

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulee laatia kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma. Ohjelma tulee hyväksyä kunnanvaltuustossa ja sitä tarkistetaan kerran neljässä vuodessa. Ohjelma tulee ottaa huomioon talousarviota- ja taloussuunnitelmaa laadittaessa.

Äänekosken kaupungin ensimmäinen maahanmuuttajien kotouttamisohjelma hyväksyttiin joulukuussa 1999, toinen kotouttamisohjelma hyväksyttiin syyskuussa 2005 ja kolmas 12.12.2011. Ohjelmissa käsiteltiin kotouttamista Äänekosken kaupungin kunkin ajan tilanteen ja tarpeiden mukaisesti.

Kotouttamisohjelma voi sisältää (kotouttamislaki 33 §) selvityksen siitä, miten ohjelma kytkeytyy kunnan strategiseen suunnitteluun ja seurantaan, suunnitelman siitä, miten kunnan yleiset palvelut toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina sekä suunnitelman erityisesti kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteistä, tiedon kotouttamisen yhteensovittamisesta vastaavasta kunnan viranomaisesta sekä eri toimenpiteistä vastaavista tahoista, suunnitelman lasten ja nuorten kotoutumisen sekä sosiaalisen vahvistamisen edistämisestä, suunnitelman työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistämisestä, monivuotisen suunnitelman pakolaisten kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä, suunnitelman hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä, suunnitelman kunnan kotouttamisohjelman seurannasta ja ajan tasalla pitämisestä. Kunnan kotouttamisohjelmassa voidaan lisäksi määritellä kunnan ja kansalaisyhteiskunnan väliset yhteistyömuodot.

Kunnan kotouttamisohjelman tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien tasa-arvon toteuttamista. Tasa-arvolla tarkoitetaan maahanmuuttajan oikeutta opiskella suomen kieltä, täydentää opintojaan ja ammattitaitoaan, perehtyä uutteen asuinpaikkaan ja sen kulttuuriin, käyttää sopeutumista edistäviä tukipalveluja sekä oikeutta säilyttää ja harjoittaa omaa etnistä äidinkieltään ja kulttuuriaan.

Maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttavat Äänekosken kaupungin järjestämät palvelut, kuntalaisten asenteet sekä maahanmuuttajien asenteet, kulttuuriarvot, heidän resurssinsa ja kotoutumismotivaationsa. Tärkeänä tekijänä kotoutumisprosessissa pidetään suomen kielen opiskelua. Maahanmuuttotyö on pitkälti yhteistyötä maahanmuuttajien ja eri yhteistyötahojen kanssa. Asennetyö tulee näkyä jokapäiväisessä elämässä. Erityistä tiedotusta ja laajempaa asennetyötä tarvitaan kotouttamisen ja siten kotoutumisen edistämiseksi.

Kotouttamistyön linjaukset voivat antaa vain suuntaviivoja, kenenkään tilannetta tai kotouttamisprosessia ei voi ennalta ennustaa, joten työnkin täytyy olla jatkuvaa mukautumista tilanteiden ja aina keskenään erilaisten maahanmuuttajien mukaan. **Yksilötasolla kotoutumista edesauttaa henkilökohtaisen kotoutumissuunnitelman laadinta.**

3 MAAHANMUUTTAJIEN REKISTERÖINTI JA OLESKELULUVAT

3.1 Ulkomaalaisten rekisteröinti

Digi- ja väestötietovirasto ylläpitää valtakunnallista väestöjärjestelmää. Väestöjärjestelmä on valtakunnallinen atk-rekisteri, jossa on perustiedot Suomen kansalaisista ja Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista. Suomessa asuvista henkilöistä merkitään perustiedot väestöjärjestelmään. Rekisteröitäviä tietoja ovat mm. nimi, syntymäaika, kansalaisuus, perhesuhdetiedot ja osoite. Vakinaisesti Suomessa muuttaville henkilöille rekisteröidään kotikunta ja he saavat suomalaisen henkilötunnuksen. **Oleskeluluvan on oltava voimassa vähintään vuoden.** Pohjoismaiden kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa.

EU- ja ETA-kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa tai viisumia Suomeen. Jos oleskelu kestää pitempään kuin 90 päivää, on heidän haettava Maahanmuuttovirastosta EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintiä.

Ulkomaalaisen on lain mukaan ilmoitettava rekisteriin samat tiedot kuin Suomen kansalaisenkin, jos oleskelu Suomessa kestää vähintään vuoden. Rekisteröinti tapahtuu paikallisessa maistraatissa (Saarijärven yksikkö tai Jyväskylän yksikkö). Rekisteröityäkseen henkilön on henkilökohtaisesti käytävä maistraatissa. Mukana on oltava passi sekä voimassa olevan oleskelulupa. Muita rekisteröinnissä tarvittavia asiakirjoja ovat mahdolliset avioliittotodistukset, ero- ja kuolintodistukset ja lasten syntymätodistukset.

Rekisteröityvän henkilön tulee täyttää ja henkilökohtaisesti allekirjoittaa maistraatissa ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituslomake sekä muuttoilmoitus väestötietojärjestelmään. Myös lyhytaikaisesti Suomessa asuva ulkomaalainen voi tietyissä tapauksissa saada henkilötunnuksen, mikäli hän tarvitsee sitä esimerkiksi työnteon takia. Hänelle ei kuitenkaan rekisteröidä kotikunta Suomessa eikä hänelle siten on välttämättä samoja oikeuksia kuin Suomessa vakinaisesti asuvalla henkilöllä. Ulkomaan kansalainen voi käydä rekisteröitymässä siinä maistraatissa, jonka virka-alueella hän ilmoitta asuvansa, verotoimistossa tai Kelassa. Rekisteröitymistä varten EU-kansalaiset tarvitsevat passin ja **Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistuksen**, muiden maiden kansalaisilla tulee olla passi ja **oleskelulupa**.

3.2 Ulkomaalaisten oleskeluluvat

Maahanmuuttovirasto (Migri) on sisäasiainministeriön alainen virasto, joka käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteenliittyviä asioita.

Ulkomaalaiset tarvitsevat pääsääntöisesti oleskeluluvanvoidakseen oleskella pidemmän aikaa Suomessa. Poikkeuksena ovat muiden Pohjoismaiden sekä EU- ja ETA-maiden kansalaiset. *Oleskeluluvan myöntämiseen on oltava jokin peruste, kuten esimerkiksi työ, opiskelu, perheside tai humanitaariset syyt. Lupa voidaan myöntää joko pysyvänä tai määräaikaisena.*

Migrin tehtäviin kuuluu hoitaa asiat, jotka liittyvät ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä kansalaisuuteen. Migri myöntää kaikki

oleskeluluvat, myös työ- ja opiskeluperäiset ja hoitaa nykyään myös perheen yhdistämisasiat.

Myös EU- ja ETA-maiden kansalaisten rekisteröinti tapahtuu Migrissä. Myös jatkolupien myöntäminen on siirretty poliisilta Migrille.

EU- ja ETA-maiden kansalaiset

Muiden Pohjoismaiden kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupa vaan he voivat vapaasti tulla Suomeen sekä oleskella ja työskennellä Suomessa. Pohjoismaiden kansalaisten on kuitenkin rekisteröidyttävä maistraatissa henkilökohtaisesti viimeistään viikon sisällä maahanmuutosta. (maistraatti.fi)

EU:n kansalaisilta sekä heihin rinnastettavilta ETA-kansalaisilta (Liechtenstein ja Sveitsi) ei myöskään vaadita oleskelulupaa. EU- ja ETA-kansalaisilla sekä heidän perheenjäsenillään on oikeus liikkua vapaasti Unionin alueella. Jos oleskelu kuitenkin kestää yli 90 päivää, on heidän haettava Migristä oleskeluoikeuden rekisteröintiä. Jäädäkseen maahan pitemmäksi aikaa, pitää olla jokin peruste sille. Perusteeksi kelpaa työpaikka, opiskelu, perheenjäsen asuu Suomessa tai on tarpeeksi varallisuutta, jotta voi elättää itsensä. (www.migri.fi)

Kolmansien maiden kansalaiset

Muista kuin EU ja ETA-maiden kansalaisista käytetään EU:ssa usein nimitystä kolmansien maiden kansalaiset. He tarvitsevat oleskeluluvan voidakseen oleskella Suomessa pidemmän aikaa. Oleskelulupa voi olla pysyvä tai määräaikainen. Pysyvä lupa myönnetään toistaiseksi eikä sitä tarvitse uusia. Määräaikainen oleskelulupa puolestaan voidaan myöntää joko jatkuvana tai tilapäisenä. Molemmat luvat on uusittava määräajan päädyttyä.

Pääsääntöisesti hakijan toimeentulon on oltava turvattu sekä ensimmäistä oleskelulupaa että jatkolupaa haettaessa. Ulkomaalaisella on oltava palkan, yritystulon, varallisuudesta saatavien tulojen, eläkkeen tai muun vastaavan perusteella riittävät varat itsensä ja perheensä toimeentuloa varten eikä toimeentulo saa olla pelkästään yhteiskunnan tukien varassa.

Oleskelulupa voidaan evätä, mikäli hakija vaarantaa mm. yleistä turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Lisäksi lupa voidaan evätä, jos on perusteltua syytä epäillä hakijan tarkoituksena olevan maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen.

Perusteet oleskeluluvan myöntämiselle

Oleskelulupa voidaan myöntää esimerkiksi työntekoa, elinkeinon- harjoittamista tai opiskelua varten. Muita perusteita ovat perheside, suomalainen syntyperä, paluumuutto ja humanitaariset syyt.

Työntekijän oleskelulupa

Ulkomaalainen, joka aikoo tehdä ansiotyötä Suomessa, tarvitsee yleensä työntekijän oleskeluluvan. Säännöstä on kuitenkin poikkeuksia. Esimerkiksi opettajat, tulkit tai tutkijat, jotka ovat töissä enintään kolme kuukautta, voivat työskennellä ilman oleskelulupaa.

Työntekijän oleskelulupaa myönnettäessä otetaan huomioon Suomen työmarkkinoiden tarve. Järjestelmän tarkoituksena on tukea sekä työvoimaan saattavuutta että työmarkkinoilla jo olevan työvoiman työllistymismahdollisuuksia.

Elinkeinoharjoittajanoleskelulupa

Itsenäistä elinkeinoa tai ammattia Suomessa harjoittavan on haettava elinkeinoharjoittajan oleskelulupa. Luvan saamisen edellytyksenä on toiminnan kannattavuus. Sitä arvioidaan esimerkiksi liiketoimintasuunnitelman, sitovien esisopimusten sekä rahoituksen perusteella. Yritys pitää myös olla rekisteröity Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteriin ennen luvan myöntämistä.

Opiskelijan oleskelulupa

Ulkomaalaisen opiskelijan on hankittava oleskelulupa, jos opinnot Suomessa kestävät yli kolme kuukautta. Oleskeluluvan voi saada peruskoulun jälkeisiin opintoihin esim. korkeakoulussa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Lisäksi oleskelulupa voidaan myöntää vaihto-opiskelijoille.

Suomen valtio ei kustanna ulkomaalaisen opiskelijan opiskelua Suomessa vaan toimeentulo pitää olla turvattu joko stipendillä, apurahalla tai muilla varoilla.

Oleskelulupa perhesiteen perusteella

Henkilö, joka haluaa asua yhdessä Suomessa olevan perheen- jäsenensä kanssa, voi saada oleskeluluvan perhesiteen perusteella, Suomalainen perhekäsitys on kuitenkin suppeampi kuin monissa muissa maissa. Ulkomaalaislain mukaan perheenjäseneksi tulkitaan vain ydinperhe eli avio-/avopuoliso tai rekisteröity parisuhdekumppani sekä alaikäiset lapset.

Oleskelulupa edellyttää yleensä, että perheenjäsenen toimeentulo Suomessa on turvattu muutoin kuin yhteiskunnan tuella. Tavallisesti tämä tarkoittaa Suomessa asuvan perheenjäsenen palkka- tai yritystuloja. Toimeentulon turvaamista ei kuitenkaan edellytetä, jos kyseessä on esim. Suomen kansalaisen, pakolaisen tai yksin alaikäisenä maahan tulleen alaikäisen maahanmuuttajan perheenjäsen.

Muu peruste

Muu peruste tarkoittaa yleensä sellaista työperusteista maahanmuuttoa, johon ei tarvita työntekijän oleskelulupaa. Esim. erityisasiantuntijat, urheilijat ja taiteilijat voivat työskennellä Suomessa kolme kuukautta ilman oleskelulupaa. Myös ulkomaalaiset tutkijat ja au pair - sopimukseen perusteella Suomeen tulevat ulkomaalaiset kuuluvat tähän ryhmään.

Paluumuuttajat

Tietyt ulkomaalaiset, joilla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen, voivat saada oleskeluluvan syntyperänsä perusteella.

Pakolaiset ja turvapaikkahakijat

Oleskelulupa voidaan myöntää myös pakolaisuuden tai kansainvälisen suojelutarpeen perusteella (turvapaikanhakijat).

Tilapäinen oleskelulupa (B) Suomeen voidaan myöntää esim. opiskelun, työn tai elinkeinon harjoittamisen perusteella. Tilapäisen oleskeluluvan perusteella ei vielä voi rekisteröityä

kotikuntarekisteriin ja henkilö jää siten monien palveluiden ulkopuolella. Työ- ja elinkeinotoimistossa he voivat saada neuvontapalveluja.

Tilapäinen suojelu Vuonna 2022 on myönnetty tilapäistä suojelua Ukrainan sodan pakolaisille EU:n yhteisellä päätöksellä. Vuoden oleskelun jälkeen, jos oleskelu Suomessa jatkuu ja henkilö aikoo pysyä Suomessa, hänellä on oikeus hakea kotikuntaa.

Suomen kansalaisuudesta säädetään kansalaisuuslaissa. Kansalaisuuden saamiseksi hakijan on täytettävä niin sanotut yleiset edellytykset, joita ovat mm. riittävä asumisaika, riittävä kielitaito ja nuhteettomuus. Suomen kansalaisuus voidaan myöntää hakemuksesta henkilölle, joka on asunut Suomessa ratkaisuhetkellä keskeytyksettä vähintään viimeksi kuluneet viisi vuotta. Kansalaisuus voidaan myöntää myös, jos oleskeluaika kertyy yhteensä 7 vuotta 15 ikävuoden täyttymisen jälkeen. Tässä tapauksessa viimeksi kuluneet kaksi vuotta on pitänyt asua Suomessa keskeytyksettä. Tietyin perustein asumisajasta voidaan poiketa ja esimerkiksi pakolainen tai maahanmuuttaja, jonka puoliso on suomalainen voi saada luvan jo 4 vuoden Suomessa oleskelun jälkeen. Tietyin perustein kansalaisuuden voi saada myös pelkällä ilmoituksella, esimerkiksi Pohjoismaan kansalaiset tai entiset Suomen kansalaiset.

Ulkomaiden kansalaisten oikeudet palveluihin

Ulkomaiden kansalaiset ovat keskenään erilaisessa asemassa sen mukaan, millainen oleskelulupa heille on myönnetty Suomessa. Kotouttamisohjelma koskee pääosin niitä maahanmuuttajia, jotka ovat muuttaneet pysyvässä tarkoituksessa ja jotka ovat oikeutettuja yhteiskunnan palveluihin. Kuitenkin käytännön työssä on tilanteita, joissa joudutaan tekemään rajanvetoja eri lakien pohjalta.

EU-kansalaiset ja muut erikseen viisumivapauden saaneiden maiden kansalaiset eivät tarvitse Suomessa viisumia. Turistina viisumilla tai viisumivelvollisuudesta vapautettuna oleskeleva henkilö ei yleensä ole oikeutettu esimerkiksi terveyspalveluihin, ellei maiden välisistä sopimuksista muuta määrätään. He saavat esim. Terveystuottoa palveluita äkillisissä sairaustapauksissa.

Työ- ja elinkeinotoimistossa Pohjoismaiden kansalaisilla on samat oikeudet työhallinnon palveluihin kuin suomalaisilla. EU- ja ETA- kansalaiset pääsevät työvoimapalveluiden piiriin, kun heille on Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus ja kotikuntaoikeus. Kotikuntaoikeuden he saavat sen jälkeen, kun he ovat ensimmäisen kerran työllistyneet Suomessa. EU- ja ETA- alueella on vapaa työvoiman liikkuvuus. Myös Ukrainan sodan perusteella vuonna 2022 tilapäisen suojelun piiriin kuuluvat ovat oikeutettuja TE-toimiston palveluihin jo ennen kotikuntamerkintää.

Kiintiöpakolaisena Suomeen tulleille henkilöille ja myöhemmin perheen yhdistämisohjelman perusteella muuttaville perheenjäsenille myönnetään alusta alkaen jatkuva (A) oleskelulupa ja he ovat oikeutettuja kaikkiin yhteiskunnan palveluihin.

Tavallisesti parin jatkuvan oleskelulupapäätöksen jälkeen hakija saa pysyvän oleskeluluvan. Pysyvä lupa voidaan kuitenkin evätä, mikäli hakija on syyllistynyt rikokseen tai esimerkiksi oleskellut pitkiä aikoja Suomen ulkopuolella. Jatkuvalle ja pysyvällä luvalla ulkomaiden kansalaisella on lähes täydelliset oikeudet yhteiskunnan

palveluihin. Suomen kansalaisuutta vaaditaan vain harvoihin oikeuksiin, joista esimerkiksi voi mainita eduskuntavaaleissa äänestämisen.

4 KOTOUTUMINEN MAAHANMUUTTAJAN NÄKÖKULMASTA

Suomi on pitkään ollut sulkeutunut ja homogeeninen yhteiskunta. Vieraan ja vierauden pelko elää juurissamme edelleen. Suomessa kohdellaan ulkomaalaisia toisina suhteessa valtaväestöön ja toiseuden avulla rakennetaan stereotypioita. Yleisin stereotypia on se, että maahanmuuttajille myönnetään taloudellista tukea enemmän kuin valtaväestölle. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa, että ketään ei saa syrjiä etnisen alkuperän tai kansalaisuutensa vuoksi.

Useimmilla pakolaisilla ja turvapaikanhakijoilla on traumaattisia kokemuksia taustalla. Tämä tulisi ottaa huomioon heti alkuvaiheessa, kun henkilö saapuu maahan. Vastaanottava henkilöstö tulisi kouluttaa tukemaan ja ohjaamaan tulijoita, jotta kotoutumisprosessi lähtisi hyvin käyntiin, eikä traumatisoituminen etenisi sukupolvelta toiselle. Ihminen on joutunut jättämään synnyinmaansa ja siellä eletyn elämän. Samalla hänen tulisi yrittää sopeutua uuteen kotimaahan ja kulttuuriin ja luotava uusi elämä kaiken epävarmuuden keskellä. Tulija on saattanut joutua jättämään kaiken tutun, kuten kodin, perheen ja ystävät. Hän on saattanut kokea väkivaltaa ja kidutusta.

Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat ja liittyvät yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Kotoutumisprosessi on ylisukupolvinen prosessi, jolla tarkoitetaan siitä, että maahanmuuttajan oma kulttuuritausta vaikuttaa myös seuraaviin sukupolviin, vaikka he ovatkin syntyneet ja kasvaneet uudessa kulttuurissa. Usein myös perheenjäsenten kotoutuminen on eriaikaista. Se, minkälaista tukea ja ohjausta kotoutuja tarvitsee ja kuinka pitkän ajan, riippuu hänen taustastaan (kotimaa ja maan tilanne, koulutustausta, elämäkokemukset), iästä, omista tavoitteistaan ja maahanmuuton syistä. Alkuvaiheessa maahanmuuttajan tuen ja ohjauksen tarve voi olla suuri, koska kieli tuottaa yleensä vaikeuksia. Vaikeutena on myös länsimaisen yhteiskuntajärjestelmän erilaisuus monien muiden maiden järjestelmiin verrattuna. Erilaiset kulttuuriset tavat, arvot ja käsitykset voivat varsinkin alkuvaiheessa tuottaa paljon väärinkäsityksiä.

Ihmisen perustarpeisiin kuuluu kulttuurista riippumatta yhteisöön kuulumisen ja hyväksytyksi tulemisen tarve. Fyysisten perustarpeiden (asuminen, ruoka, vaatteet) tyydyttämisen lisäksi maahanmuuttaja tarvitsee tukea sosiaalisen yhteisön löytämiseen ja siinä hyväksytyksi tulemiseen. Tärkeä elementti kotoutumisprosessissa on oman etnisen identiteetin, kielen ja kulttuurin säilyttäminen.

5 ÄÄNEKOSKEN PALVELUJA MAAHANMUUTTAJILLE

5.1 Asuminen

Kuntaan muuton mallit ja käsitteet:

Kiintiöpakolaiset

Migri valitsee UNHCR:n esitysten perusteella Suomeen tulevat kiintiöpakolaiset ja esittää sitten ELY-keskuksille heidän alueelleen tulevat pakolaiset. ELY-keskus esittää

tulijat kunnille, ja kunnan hyväksytyä esityksen tekee kuntaan osoituksen UMArekissä. Kunta etsii asiakkaalle asunnon, välivuokraa sen ensimmäiset 6kk ja ohjaa asiakkaan kunnan palveluihin.

ELY-keskuksen kuntaan osoitus

Asiakkaalle haetaan kuntapaikkaa Umarekin kautta. ELY- keskus tekee UMArekissä päätöksen asiakkaan kuntaan osoittamisesta. Kunta etsii asiakkaalle asunnon ja ohjaa hänet kunnan palveluihin.

Avustettu kuntaan muutto (aikaisemmin omaehtoinen muutto)

Vastaanottokeskus avustaa asiakasta taloudellisesti (vuokra ja/tai vuokravakuus) asunnon saamisessa vastaanottokeskuksen ELY -alueelta. Asiakas löytää asunnon joko itsenäisesti tai vastaanottokeskuksen avustuksella.

Itsenäinen kuntaan muutto

Asiakas muuttaa kuntaan ilman vastaanottokeskuksen taloudellista tukea. Asiakaan löytämä asunto ei täytä asetettuja reunaehtoja, asiakas muuttaa ystävien tai sukulaisten luokse tai asiakas lähtee vastaanottokeskuksesta ilman tietoa asunnosta.

Yksityismajoituksesta kuntaan muutto

Yksityismajoitusosoite kirjataan asiakkaan osoitteeksi.

Alaikäisenä yksin tulleen kuntaan siirtyminen

Asiakkaalle haetaan kuntapaikkaa, hyvinvointialue järjestää lapsen/nuoren palvelutarpeen mukaan perheryhmäkoti- ja tuetun asumisen palvelut.

Ääneseudun Asunnot Oy

Ääneseudun Asunnot Oy omistaa ja hallinnoi vuokra-asuntoja Äänekosken kaupungin kaikissa neljässä taajamassa. Yhteensä vuokra-asuntoja on 1.279 kappaletta. Yhtiö toimii asuntoviranomaisena valiten asukkaat aina kulloinkin vapautuviin asuntoihin. Asukas- valinnassa noudatetaan Aran asukasvalintaohjetta. Asukasvalintaohje koskee ns. käyttö- ja luovutusrajoitusten alaisia asuntoja, joita on koko kannasta runsaat 75 %. Kyseisessä ohjeessa on eri ryhmien osalta mainittu seuraavaa:

Maahanmuuttajia tulee Suomeen muun muassa työhön, opiskeluun ja perheeseen liittyvistä syistä. Lisäksi Suomeen tulee ulkomailta pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Ulkomaalaisten maahantuloon sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa sovelletaan ulkomaalaislakia (301/2004) ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Muut kuin EU:n jäsenvaltioiden sekä Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaiset tarvitsevat Suomessa oleskelua varten oleskeluluvan. Oleskelulupa-asioiden asiantuntijavirastona toimii Maahanmuuttovirasto.

Lähtökohtana on, että arava- ja korkotukivuokra-asuntoja osoitetaan pysyvän tai pysyväisluonteisen oleskeluluvan saaneille Suomeen ulkomailta tulleille henkilöille. Tämä tarkoittaa sitä, että vuokra-asuntojen asukasvalinnassa Suomen kansalaisiin rinnastettavia ovat EU:n jäsenvaltioiden, Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaiset sekä sellaiset ulkomaalaiset henkilöt, jotka ovat saaneet pysyvän oleskeluluvan tai siihen verrattavan oleskeluluvan. Hakijan oleskeluluvan tyyppi ilmenee oleskelulupakortista. Tällaisten henkilöiden asunnonhaku arava- ja korkotukivuokra-asuntoihin tapahtuu samoin kuin Suomen kansalaisten.

Suomeen tulee ulkomailta **pakolaisia ja turvapaikanhakijoita**. Eduskunta päättää vuosittain, kuinka monta kiintiöpakolaista Suomi sitoutuu ottamaan. Kiintiössä valittuja pakolaisia ei sijoiteta Suomessa vastaanottokeskuksiin, vaan heidät sijoitetaan suoraan kiintiöpakolaisia vastaanottaviin kuntiin. Turvapaikanhakijat sijoittuvat aluksi vastaanottokeskuksiin. Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen siitä, saako turvapaikanhakija turvapaikan Suomesta. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneet turvapaikanhakijat sekä kiintiöpakolaiset ovat saaneet Suomessa pakolaisaseman eli oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella. Maahanmuuttoviraston päätöksellä turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan Suomessa myös toissijaisen suojelun tai yksilöllisen inhimillisen syyn perustella, vaikka hän ei saisi pakolaisasemaa.

Pakolaisaseman, toissijaisen suojelun sekä yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella oleskeluluvan Suomessa saaneet henkilöt voivat hakea asuntoa myös arava- ja korkotukiasuntokannasta. Asuntohakemuksen liitteenä on oltava kopio oleskelulupakortista, jos pakolaisen tai turvapaikanhakijan oleskelulupapäätös on tehty 1.1.2012 jälkeen tai kopio matkustusasiakirjasta ja siihen kiinnitetystä oleskelulupatarrasta, jos oleskelulupa on myönnetty aikaisemmin.

Käytännön asukasvalinnassa huomioidaan maahanmuuttajien asuttamisessa se, että heidät sijoitetaan hajautetusti yhtiön asuntoihin ja huomioiden heidän tarvitsemiensa palveluiden saatavuus.

Asuntoja tarjoavat vuokralle Äänekoskella myös yksityiset vuokranantajat, vuokrattavista asunnoista voi etsiä tietoa paikallislehdistä, ilmoitustauluilta ja internetin kautta.

5.2 Poliisin palvelut

Poliisin maahanmuuttajia koskeva toiminta keskittyy ensisijaisesti laillisuus- ja lupasasioihin kuten henkilökortin hankkiminen ja maahantulon rekisteröinti kiintiöpakolaisilla, jos sitä ei ole ehditty tekemään Helsinki-Vantaan lentokentällä.

Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä tulee ottaa huomioon se, että he ovat Suomeen tultuaan aivan uudessa ympäristössä ja tilanteessa. Luottamuksen rakentaminen poliisin ja maahanmuuttajien välille on tärkeä ja haastavaa, koska monilla maahanmuuttajilla on paljon kielteisiä kokemuksia poliisien toiminnasta omassa lähtömaassa. Poliisi pyrkii suhtautumaan maahanmuuttajiin empaattisesti ja kertomaan heille minkälainen lainsäädäntö, käsittelyprosessi ja virkakoneisto ovat päätösten taustalla.

Poliisin maahanmuuttajatyöhön keskittyvät työntekijät käsittelevät myös maahanmuuttajiin kohdistuvia syrjäntä- ja rasmitapauksia.

5.3 Sosiaali- ja terveystalvet

Sosiaali- ja terveystalvetujen järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2023 alkaen Keski-Suomen hyvinvointialueelle.

5.4 Kasvun ja oppimisen palvelut

5.4.1 Varhaiskasvatus

Lasten varhaiskasvatus on osa Äänekosken kaupungin tarjoamia palveluja.

Maahanmuuttajalapsen osallistuvat normaaliin varhaiskasvatukseen, jota järjestetään päiväkodeissa ja perhepäivähoitona hoitajan kodissa. Lisäksi lapsille järjestetään kerhotoimintaa. Kerhot kokoontuvat yksi tai kaksi kertaa viikossa. Varhaiskasvatuksen henkilökunta tekee yhteistyötä maahanmuuttajavanhempien kanssa lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. 6-vuotiailla lapsilla on oikeus perusopetuksen mukaiseen esiopetukseen.

Varhaiskasvatuksessa lapsella on aikaa tutustua muihin lapsiin, suomalaiseen ympäristöön ja kulttuuriin sekä oppia suomen kieltä. Tulkkeja on mahdollisuus käyttää.

Äänekosken perhekeskus verkostoi lapsiperheiden palveluita siten, että jokainen lapsi ja perhe saa tarvitsemansa tuen ja avun. Äänekosken perhekeskuksesta on saatavilla mm. avoimen varhaiskasvatuksen palveluita, perheohjausta, kotiapua, vertaisryhmätoimintaa, ennaltaehkäiseviä sosiaali- ja terveystalvueluita sekä erilaisia tapahtumia. Tehtävänä on tukea perheitä vanhemmuudessa ja parisuhteessa, tarjota varhaista tukea erilaisissa elämävaiheissa ja pitää yllä kohtaamispaikkoja yhteisöllisyyden ja vertaistuen mahdollistamiseksi. Kaikki palvelut tuotetaan monialaisessa yhteistyössä eri toimijoiden, ml.

3. sektori, kanssa. Tuki on tarkoitettu kaikille perheille.

Perhekeskuksessa on valmius järjestää edellä mainittujen lisäksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tarpeenmukaista toimintaa maahanmuuttajaperheille.

5.4.2 Perusopetus

Kaupunki järjestää perusopetusta sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille lapsille. Perusopetus on maksutonta yleissivistävää koulutusta. Kaupunki osoittaa kullekin oppilaalle hänen lähikoulunsa asuinpaikan perusteella. Lähikoulu voi olla myös jokin muu kuin kotia lähinnä oleva koulu.

Oppilaalla on oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen, mikäli koulumatka yli viisi kilometriä. Lisäksi Äänekoskella luokkien 1 - 2 oppilaille myönnetään maksuton koulukuljetus, mikäli koulumatka on kolme kilometriä tai pidempi.

Äänekoskella 1 - 6 luokkien alakouluja ovat Hietaman koulu, Honkolan koulu, Koiviston koulu, Konginkankaan koulu ja Sumiaisten koulu. Koulunmäen yhtenäiskoulussa työskentelee oppilaita esiopetuksesta yhdeksänteen luokkaan. Suolahden yhtenäiskoulussa työskentelevät luokat 1-9.

Oppilaan oman **äidinkielen opetus** on perusopetusta täydentävää opetusta. Sen järjestäminen ei ole kunnille pakollista (perusopetuslaki 12 §).

Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu 7 - 16 vuotiaalle maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomenkielentaito ei ole riittävän hyvä

perusopetukseen. Valmistava opetus perustuu perusopetuslakiin ja -asetukseen, peruskoulun opetussuunnitelman perusteisiin (2015) sekä Äänekosken kaupungin kuntakohtaiseen opetussuunnitelmaan. Koulussa olevilla maahanmuuttajataustaisilla oppilailla on samat velvollisuudet ja oikeudet kuin suomalaisilla oppilailla. Valmistavassa opetuksessa oppilas tutustuu suomalaiseen kouluun, kulttuuriin ja opetusmenetelmiin. Opetuksen tavoitteena on kehittää suomenkielentaitoa ja tarvittavia valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten. Valmistava opetus kestää yleensä vuoden. Opetusta annetaan 7-10 vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille 1000 tuntia. Koulun oppilailta ja henkilökunnalta sekä maahanmuuttajataustaisilta oppilailta edellytetään molemminpuolista kulttuurien arvostamista.

Oppilas sijoitetaan pääsääntöisesti lähikouluunsa. Opetus on vuosiluokkiin sitomatonta. Hän aloittaa ensimmäisenä oleskeluvuotenaan Suomessa valmistavassa opetuksessa. Opetus toteutetaan lapsen asuinalueen lähikoulussa. Oppilas opiskelee pääsääntöisesti alemmalla luokka-asteella kuin ikä edellyttää. Kuitenkin jokaisen oppilaan tilanne arvioidaan yksilöllisesti. Kouluun järjestetään resurssien puitteissa tarvittavat tukitoimet. Maahanmuuttaja lapsille järjestetään heille räätälöityä tukiopetusta. Valmistavan opetuksen jälkeen lapsen sijoittaminen perusopetuksen vuosiluokalle harkitaan tapauskohtaisesti hänen valmiuksiensa ja taitojensa perusteella.

Mikäli perusopetukseen valmistavan opetuksen lapsia on riittävästi, voidaan heille perustaa oma opetusryhmä.

5.4.3 Toisen asteen koulutus

Ammatillinen peruskoulutus antaa opiskelijalle ammattitaidon jossakin ammatissa. Ammatilliseen koulutukseen maahanmuuttaja voi hakeutua saavutettuaan riittävän kielitaidon. Yhteishaun yhteydessä kielitaito testataan kaikilta hakijoilta, joilla ei ole suomalaisen perusopetuksen päästötodistusta. Ammatilliseen koulutukseen hakeudutaan Opinpolku.fi palvelun kautta tai suoraan oppilaitoksen.

Äänekoskella ammatillista koulutusta järjestää Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto.

POKE järjestää myös tutkintokoulutukseen valmistavaa koulutusta (TUVA). TUVA-koulutuksessa yhdistyvät aiemmat perusopetuksen lisäopetus (10-luokka), lukioon valmistava koulutus (LUVA) ja tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (VALMA).

TUVA-koulutus on tarkoitettu oppijoille, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa ja jotka syystä tai toisesta tarvitsevat valmentavaa koulutusta. TUVA-koulutus on suunnattu sekä oppivelvollisille, että aikuisille, jotka tarvitsevat valmiuksia ja/tai ohjauksellista tukea siirtyäkseen lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen. Koulutukseen voivat hakea maahanmuuttajat, joiden kielitaito ei vielä ole riittävä varsinaiseen ammatilliseen tai lukiokoulutukseen. TUVA-koulutukseen hakeudutaan Opinpolku.fi-järjestelmän kautta ja suoraan oppilaitokseen.

POKE tarjoaa myös eri alojen aikuis- ja oppisopimuskoulutusta Äänekoskella. Aikuiskoulutuksena järjestetään muun muassa suomen kielen koulutusta maahanmuuttajille. Lisäksi POKEn aikuiskoulutus järjestää ohjaavaa koulutusta sekä eri alojen ammatillista aikuiskoulutusta. Aikuisopiskelun avulla voi hankkia joustavasti

itselleen lisäkoulutusta tai kokonaan uuden ammatin. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma, ja opinnoissaan voi edetä yksilöllisesti.

Myös oppisopimuskoulutus on mahdollinen maahanmuuttajille edellyttäen, että tarvittavat maahanmuutto-työlupa-asiat yms. ovat kunnossa. Maahanmuuttaja-opiskelijan kielitaito kartoitetaan ennen oppisopimuksen solmimista, jotta voidaan varmistua opiskelun edellyttämästä suomen kielen taidosta ja realistisesta mahdollisuudesta suoriutua koulutuksesta. Jokaiselle oppisopimus- opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma, jonka perusteella opiskelijan on tarpeen vaatiessa mahdollisuus saada tukea suomen kielen vahvistamiseen sekä enemmän taloudellista resurssia työssä oppimisen ohjauksen järjestämiseen.

Lukioon voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on saanut peruskoulun päättötodistuksen tai muutoin hankkinut sitä vastaavat tiedot. Lukioon haetaan yhteishaunkautta. Ulkomaisella todistuksella haetaan lukiopaikkaa yhteishaun aikana suoraan oppilaitoksesta.

Lukiossa annetaan yleissivistävää opetusta, joka antaa valmiudet ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Tämän jälkeen opiskelija voi jatkaa opintojaan ammattikorkeakoulussa, yliopistossa tai korkeakoulussa. Niin lukiossa kuin ammatillisessakin koulutuksessa voidaan hyväksyä myös muualla suoritettut opinnot opintosuorituksiksi.

Äänekoskella toisen asteen lukiokoulutusta tarjoaa Äänekosken lukio.

5.5 Vapaa-aikapalvelut

5.5.1 Koskela opisto

Koskelan Setlementti ry järjestää sekä kansalais- että kansanopistokoulutusta ylläpitämässään Koskela opistossa.

Koskelalla on ollut lupa kansanopisto-opetuksen järjestämiseen 1.1.2018 alkaen. Kansanopiston puolella on mahdollisuus järjestää pitkäkestoisempia ja päiväopiskeluna toteutettavia koulutuksia, kun taas kansalaisopiston kielitarjonta ajoittuu pääosin myöhäiseen ilta- ja yöaikaan tai alkuiltaan, jotta myös työssäkäyville maahanmuuttajille tarjoutuu tilaisuus opiskeluun. Vapaan sivistystyön periaatteiden mukaisesti kaikilla on yhtäläinen oikeus tulla opiskelemaan kansalaisopiston kursseille. Opistossa maahanmuuttajat voivat opiskella kielen lisäksi muita aineita, ja samalla saada sosiaalisia kontakteja, osallistua ja harrastaa.

Vuoden 2018 alusta lähtien kansalais- ja työväenopistoissa on voitu järjestää uudenlaista aikuisille maahanmuuttajille suunnattua lukutaitokoulutusta. Niin kutsuttuihin UMAKO- kursseihin (uusi maahanmuuttajakoulutus) sisältyy luku- ja kirjoitustaidon ja suomen kielenopinnot lisäksi toiminnallisia osuuksia, kuten osallistumista muille esimerkiksi opiston taito- ja taideaineiden kursseille.

Vapaan sivistystyön uusi lukutaitokoulutus on suunnattu niille kotoutumisajalla oleville maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat joustavaa ja toiminnallista lukutaidon sekä suomen tai ruotsin kielen koulutusta ja joiden kotoutumissuunnitelmaan on kirjattu tarve lukutaitokoulutukseen. Koulutus pyrkii tavoittamaan ne maahanmuuttajat, joita

perinteinen luku- ja kirjoitustaidon koulutus ei ole riittävän hyvin pystynyt tukemaan koulutus- tai työllistymispolulla.

Koskela opistolla on mahdollisuus tarjota toiminnallista alkuvaiheen luku- ja kirjoitustaidon opetusta (Umako) OKM:stä saamansa avustuksen turvin. Maahanmuuttajat, joilla kyseinen koulutus on TE-toimistossa merkitty kotoutumissuunnitelmaan, voivat osallistua koulutukseen. Umako koulutus on osallistujille maksutonta.

Kansalaisopisto tarjoaa maahanmuuttajille myös muuta suomen kielen ja kulttuurin yleissivistävää koulutusta helpottaakseen heidän sopeutumistaan paikalliseen elämään. Kielten opetukseen annetaan myös tukiopetusta mm. thai- ja venäjänkielille. Kansalaisopiston kielenoppimisryhmät tarjoavat myös tietoa ja mahdollisuuksia kansalaisopiston muusta opintotarjonnasta.

Koskela pyrkii pitämään maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen opintomaksut kohtuullisina (osin maksuttomina) jotta kynnys osallistua Koskelan toimintaan on matala. Koskelan opetustarjonnasta saa tietoa Koskelan kotisivuilta osoitteesta www.koskelansetlementti.net

5.5.2 Maahanmuuttajien neuvonta

Koskela toteuttaa yhteistyössä Äänekosken kaupungin kanssa Maahanmuuttajien neuvontapalvelua: Äänekosken kaupunki rahoittaa ja Koskela organisoii toiminnan.

Maahanmuuttajille tarkoitettu neuvonta tarjoaa maksutonta neuvontaa ja tietoja eri kielillä. (mm. suomi, englantia, turkki, thai, venäjä)

Maahanmuuttajien neuvonta on tarkoitettu sekä maahanmuuttajille että kantaväestölle ja myös kaikille sidosryhmille, jotka omalta osaltaan haluavat esim. tiedottaa omistaan palveluistaan tai toiminnastaan maahanmuuttajien neuvonnan kautta.

Neuvontapisteestä voit kysyä neuvoja mm. asumisesta, työstä, koulutuksesta (suomen kieli, ammatillinen koulutus), oleskeluluvista, sosiaaliturvasta, terveydenhoidosta sekä muista arkisista asioista.

Myös kaupungin kotouttamisen palveluohjaaja on tavattavissa maahanmuuttajaneuvonnassa ilman ajanvarausta.

5.5.3 Kulttuuritoimi

Äänekosken kulttuuritoimi tuottaa kiinnostavaa ja omaleimaista esittävän taiteen ohjelmistoa, tukee laadukasta taidekasvatusta sekä edistää kulttuurihyvinvointia ja kulttuurista osallisuutta Äänekoskella.

Kulttuuritoimi toteuttaa vuosittain kevät- ja syyskauden kausiohjelmat, joiden tavoitteena on täydentää alueen kulttuuritarjontaa esittävän taiteen osalta. Kausiohjelmien sisällöt ovat monipuolisia, ja niiden suunnittelussa pyritään huomioimaan erilaiset kohderyhmät. Lisäksi kulttuuritoimi järjestää vuosittain Lasten Kulttuuripäivät, sekä vastaa kaupungin perinteisten juhlatilaisuuksien (mm. itsenäisyysjuhla, uusivuosi, joulukadun avajaiset) järjestelyistä.

Kulttuuritoimi edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen, luo mahdollisuuksia toteuttaa ihmisten luovuutta

sekä täyttää kulttuurin ja taiteen tekemisen ja kokemisen tarpeita, tukee kaikkien väestöryhmien osallisuutta ja osallistumista kulttuuriin ja taiteeseen, sekä vahvistaa kulttuurin ja taiteen käyttöä väestön hyvinvoinnin, terveyden ja yhteisöllisyyden edistämiseksi.

Kulttuuritoimi hallinnoi ja koordinoi Painotalon, Suolahtisalin ja Suopungin tilojen käyttöä, jonka lisäksi se vastaa Äänekosken kirjaston kiinteistössä sijaitsevan Hoikkassalin näyttelytoiminnan koordinoinnista.

Kulttuuritoimi tarjoaa toimintansa kautta monipuolisesti osallistumismahdollisuuksia kulttuuri- ja taidetoimintaan, johon myös maahanmuuttajat ovat tervetulleita. Lisäksi Koskelan settlementin tarjonnassa on runsaasti kulttuuri- ja taidealan toimintaa. Paikkakunnalla on myös monia kulttuurialan yhdistyksiä, joiden järjestämässä toiminnassa voi aloittaa uusia harrastuksia tai jatkaa lähtömaassa aloitettua.

Taidemuseo hallinnoi Äänekosken kaupungin taidekokoelmaa (374 teosta), Suolahden kaupungin taidekokoelmaa (165 teosta) sekä taidemuseon omaa kokoelmaa (187 teosta). Toivo Parantaisen taidemuseosäätiön kokoelmaan kuuluu 764 teosta. Taidemuseo on ympärivuotisesti avoinna, säätiön kokoelmaan perustuvan perusnäyttelyn lisäksi vaihtuvissa näyttelyissä on vuosittain esillä paikallisuuteen liittyviä taidenäyttelyitä 3-4. Maahanmuuttajat ovat saaneet yhden ilmaisen käynnin taidemuseoon.

Äänekosken kaupunginmuseon tehtävänä on vaalia henkistä ja aineellista paikalliskulttuuriperintöä, kasvattaa äänekoskelaisten kotipaikkatietoisuutta ja esitellä kotiseudun historiaa. Museon toiminta mahdollistaa asukkaille juurtumisen paikkakunnalle, auttaa heitä tiedostamaan paikkakunnan historiallista ja kulttuurista kehitystä sekä ymmärtämään kotiseudun erityispiirteitä lisäten osallisuutta kaupunkilaisten muodostamassa yhteisössä. Uuden kaupunginmuseon on tarkoitus valmistua vuonna 2025, jonne maahanmuuttajien on helppo tulla tutustumaan paikalliseen historiaan ja kulttuuriin.

Ala-Keiteleen musiikkiopisto antaa oppilaan yksilölliset ominaisuudet ja tavoitteet huomioon ottavaa musiikin- ja soitonopetusta, jonka päämääränä on vahvistaa oppimisen iloa soitto- ja laulutaidon, yhteismusisoinnin ja musiikin perusteiden oppimisen sekä niiden edelleen kehittämisen kautta. Lisäksi tavoitteena on kannustaa oppilasta harjoitteluun ja itseohjautuvaan työskentelyyn sekä luoda oppilaalle perusta elinikäiselle myönteiselle musiikkisuhteelle.

5.5.4 Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden tarkoituksena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Tavoite pitää sisällään tasa-arvonäkökulman ja kaikenikäisten lukemisharrastuksen edistämisen.

Äänekoskella on pääkirjasto ja lähikirjastot Konginkankaalla, Sumiaisissa ja Suolahdessa. Suolahden ja Konginkankaan kirjastoissa on varattavissa oleva kokoustila. Pääkirjastossa on varattavina tiloina tutkijanhuone sekä soittohuone, jossa on mm. piano ja kitara. Myös omia akustisia soittimia voi käyttää.

Kirjastokortin voi saada kuvallista henkilötodistusta näyttämällä. Asiakkaiden käytössä on Keski-Suomen kirjastojen (Keskikirjastojen) yhteinen verkkokirjasto, jonka avulla saa tietoa Keski-Suomen kunnallisten kirjastojen kokoelmista. Aineistoa voi varata kaikista kirjastoista ja varaukset kuljetetaan asiakkaan toivomaan kirjastoon. Keskikirjastojen sivuilla on e-kirjasto (mm. e-kirjoja ja e-äänikirjoja), ja osaa e-aineistosta voi käyttää myös kotikoneelta kirjastokortin tunnuksella ja pin-koodilla.

Asiakkaiden käytössä olevat yleisötietokoneet ovat suosittuja. Kirjastossa on mahdollista kopioida ja tulostaa pientä maksua vastaan. Kirjastoista löytyy tietoa erilaisesta koulutuksesta ja paikkakunnan tapahtumista. Kirjasto on tärkeä myös sosiaalisena kohtaamispaikkana.

Kaikki kirjaston toimipisteet järjestävät kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta sekä kirjavinkkausta ja erilaisia tapahtumia.

Ryhmät voivat varata kirjastosta tutustumiskäynnin, jossa esitellään kirjaston palveluja. Luokkakäyntien ja päiväkotikäyntien yhteydessä lapset oppivat käyttämään kirjastoja.

Kirjaston kokoelmissa on erilaista aineistoa: kirjoja, kielikursseja, musiikkia, elokuvia ja äänikirjoja on tarjolla eri kielillä. Lainattavissa on myös esimerkiksi selkokirjoja. Selkokieli on helppolukuista kieltä, joka on hyödyllistä silloin, jos vasta opettelee suomea. Kirjaston lehdet ovat myös paljon käytettyä aineistoa.

Kirjaston e-lehtipalveluissa voi lukea eri maiden sanoma- ja aikakauslehtiä.

Helsingin kaupunginkirjaston Monikielisestä kirjastosta voi tilata omaan kirjastoon. myös harvinaisempien kielten aineistoja.

5.5.5 Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut järjestävät liikunnan ohjausta erityisryhmille ja huolehtii koulujen uimaopetuksesta. Ohjaustoiminnasta vastaavat pääasiallisesti erityisliikunnanohjaajat yhteistyössä kaupungin muiden toimijoiden kanssa. Erityisryhmien liikunnalla tarkoitetaan sellaisten henkilöiden liikuntaa, joilla on vamman, sairauden tai muun toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja joiden liikunta vaatii soveltamista ja erityisosaamista. Liikuntapalveluiden terveystoimintaryhmät ovat tarkoitettu pääasiallisesti pitkäaikaissairaille, työkyvyttömyyseläkkeellä oleville ja ikäihmisille.

Liikuntaneuvontaa toteutetaan myös eri ikäisille henkilöille, jotka liikkuvat hyvinvointinsa kannalta liian vähän, tai jotka muutoin tarvitsevat liikunnan aloittamiseen tukea, esimerkiksi maahanmuuttajat. Liikuntapalvelut toteuttavat asiakaslähtöisen liikuntaneuvonnan toimintamallia yhteistyössä hyvinvointialueen ja työterveyshuoltojen kanssa taatakseen asiakkaiden palveluketjun saumattomuuden.

Uimahallit ja muut liikuntatilat ovat kaikkien kuntalaisten käytettävissä ja osiin tiloista on laadittu opasteet vieraskielisesti. Ohjeistusta voidaan tarpeen mukaan vielä lisätä. Äänekoskella toimii useita kaupungin tukemia liikuntaseuroja, jotka järjestävät monipuolista ohjattua toimintaa, johon myös maahanmuuttajat voivat osallistua.

Lapsille ja nuorille on Äänekoskella tarjolla erilaisia nuorisopalveluja eri toimintaympäristöissä. Äänekosken eri kaupungin osissa toimivissa nuorisotiloissa järjestetään ohjattua vapaa-ajantoimintaa ja harrastusmahdollisuuksia 7–17 -vuotiaille lapsille ja nuorille. Nuorisotilojen toiminta on maksutonta, siellä voi kohdata ikätovereita sekä viettää aikaa monenlaisen toiminnan parissa. Ympäristö on turvallinen ja toimintaa ohjaa ja valvoo koulutetut ammattilaiset. Monikulttuurinen nuorisotyö on osa yhdenvertaisen nuorisotyön menetelmää. Sen keskeisiä periaatteita ovat nuorten tasavertaiset mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin ja tunne yhteiskuntaan kuulumisesta, syrjinnän ja rasismien ehkäiseminen, nuorten ymmärrys oman käyttäytymisen vaikutuksesta toisia ihmisiä ja ympäristöä kohtaan sekä eriarvoisuutta tuottavien mekanismien tunnistaminen ja korjaaminen.

Liikkuvan nuorisotyön toteutuksen lähtökohtana on että, toiminta on aktiivisesti verkossa ja sosiaalisessa mediassa, jolloin nuori saa nopeasti tietää missä liikkuva nuorisotila, milloinkin toimii. Toimia nuorten omassa elinympäristössä pop up toiminnalla, johon kuuluu toiminta kauppakeskuksissa, tapahtumissa ja tuottaa nuorten palveluja liikkuvalla toimipisteellä. Liikkuva nuorisotilaa ei ainoastaan käytetä loma – aikoina vaan sitä käytetään myös muina aikoina avuksi monipuolistamaan nuorisotyön palveluja mm. koulunuorisotyössä, jossa toiminnan tarkoituksena on järjestää opiskelijoille aktiviteetteja välitunneilla tai teemallisia päiviä.

Kansainvälisyys

Nuorisopalvelujen toiminnassa on mukana Erasmus + ohjelman kautta eurooppalaisia vapaaehtoisia. Vapaaehtoiset tuovat toimintaan kansainvälisyyttä järjestämällä erilaisia toimintoja ja tapahtumia. Toiminnan kautta kansainvälisyys viedään maaseudulle, jolloin saadaan kotikansainvälistymistä niille nuorille jotka ovat harvemmin tai eivät koskaan ole päässeet käymään ulkomailla tai tutustumaan eri maiden kulttuureihin.

Nuortenpalveluissa järjestetään erilaisia teemapäiviä, tempauksia ja tapahtumia nuorten kanssa. Tarjolla on myös retkiä, leirejä, kerhoja sekä osallisuuden mahdollistamista alueilla. Nuorisotyössä edistetään yhdenvertaisuutta vaikuttamalla asenteisiin ja ennakkoluuloihin niin lasten ja nuorten kuin työntekijöiden ja kaikkien kuntalaisten kanssa. Työtä tehdään yksilö-, ryhmä- ja rakenteellisella tasolla. Nuorisopalvelujen toiminta on kaikille nuorille suunnattua riippumatta nuoren taustasta. Nuorisopalveluiden toiminnassa on olennaista yhdenvertaisuuden edistäminen nuorten kesken. Yhdenvertaisuuden edistämisen keskeisiä päämääriä ovat nuorten tasavertaiset mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin ja tunne yhteiskuntaan kuulumisesta syrjinnän ja rasismien ehkäiseminen nuorten ymmärrys oman käyttäytymisen vaikutuksesta toisia ihmisiä ja ympäristöä kohtaan sekä eriarvoisuutta tuottavien mekanismien tunnistaminen ja korjaaminen.

5.7 Työllisyyden kuntakokeilu

Äänekosken kaupunki on mukana työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa yhdessä

Jyväskylän, Laukaan ja Muuramen kanssa. Työllisyyden kuntakokeilussa on TE-palveluiden järjestämistä varten kuuluvia tehtäviä siirretty kuntien vastuulle. Työllisyyden kuntakokeilu alkoi 1.3.2021 ja päättyi 31.12.2024. Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetuissa laissa on määritelty, että kokeilualueen kunnan asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat työnhakijat, joiden kotikunta on kyseisessä kunnassa ja jotka ovat maahanmuuttajia tai vieraskielisiä (Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 1269/2020, 4§).

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta lakiin on tarkoitus muuttaa vuoden 2023 alussa siten, että tilapäisessä suojelussa olevat henkilöt siirtyvät TE-toimistosta työllisyyden kuntakokeilun asiakkaaksi joko kotikunta tai asunkunnan perusteella. Mahdollisen lain voimaan tulon jälkeen tilapäisessä suojelussa olevia palveluissa työllisyyden kuntakokeilussa alla mainittujen periaatteiden mukaisesti. Lain voimaantuloon saakka tilapäisessä suojelussa olevien julkisen työvoimapalvelulain mukaisista palveluista vastaa TE-toimisto.

Kokeilualueen kunnilla on velvollisuus järjestää riittävästi ja asiakkaiden yhdenvertaisuuden turvaavalla tavalla kuntakokeilulain 10 §:ssä tarkoitettuja palveluja koko alueellaan työmarkkinoiden toimivuuden ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi sekä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi.

Työikäisten kotouttaminen painottuu laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (1296/2022, 10 §) ja julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti työllistymistä edistäviin toimiin, kuten ohjaamiseen avoimiin työpaikkoihin, työvoimakoulutukseen ja muihin ammatillisen kehittymisen palveluihin, kotoutuslain mukaiseen sekä työttömyysetuudella tuettuun omaehtoiseen koulutukseen sekä muihin työllistymistä edistäviin palveluihin.

Kunta vastaa palveluiden järjestämisestä yhdessä hyvinvointialueen kanssa sellaiselle maahanmuuttajalle, joka ei ikänsä, terveydentilansa, perhetilanteen tai muun syyn vuoksi voi osallistua työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin. Äänekosken kaupunki ostaa kuntakokeilun tehtäväksi kuuluvat maahanmuuttaja- ja vieraskielisten palvelut Jyväskylän kaupungin työllisyyspalveluilta, työllisyyden kuntakokeilulta.

Asiointi työllisyyden kuntakokeilussa

Asiointi työllisyyden kuntakokeilussa maahanmuuttajapalveluissa toteutetaan monikanavaisesti verkkopalveluna, puhelinpalveluna ja henkilökohtaisen palveluna. Työnhakijoita neuvotaan käyttämään asiointia hänen tilanteeseensa tarkoituksenmukaisinta palvelukanavaa. Verkkopalvelussa voi muun muassa ilmoittautua työnhakijaksi, ilmoittaa työnhakuun liittyvistä muutoksista, tarkistaa omia asiakastietoja, antaa työttömyysturvaan liittyviä selvityksiä, hakea koulutuksiin ja päättää työnhaun.

Ensimmäisellä asiointikerralla on maahanmuuttaja-asiakkaalla hyvä olla mukana passi, oleskelulupa tai poliisilta saatu EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus, maistraatista saatu väestörekisteriote tai asiakirja, jolla osoitetaan suomalainen henkilötunnus (esim. Kela-kortti) sekä työ- ja koulutodistukset

suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi käännettyinä.

Työllisyyden kuntakokeilu palvelee asiakkaita Äänekoskella ajanvarauksella ja ilman ajanvarausta. Ajanvarausajasta sovitaan yhdessä kuntakokeilun maahanmuuttajapalveluista vastaavan omavalmentajan kanssa. Maahanmuuttajalla on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen, jos asiointi

ajanvarauksella ei onnistu suomen tai ruotsin kielellä. Tulkkauksen tilaa maahanmuuttajapalveluista vastaava omavalmentaja ja se voidaan järjestää tarvittaessa myös etätulkkauksena puhelimitse tai etäyhteyslaittein.

Oikeus kotoutumissuunnitelmaan

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, kun hän on rekisteröitynyt työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon julkisen työvoimapolvelulain edellyttämällä tavalla tai hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, mikäli hän tehdyn alkuhaastattelun perusteella on sen tarpeessa.

Kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröinnistä. Kotoutumissuunnitelman kesto on yksilöllinen, kuitenkin niin, että ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään vuodeksi. Kotoutumissuunnitelman enimmäisaika on kolme vuotta, mutta sitä voidaan pidentää yksilöllisin perustein enintään kahdella vuodella, mikäli maahanmuuttajan katsotaan tarvitsevan kotoutumiseensa erityistä tukea. Kotoutumissuunnitelman toteutumisen estyessä vamma, sairaus, äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan tai muun vastaavan syyin vuoksi tilapäisesti, kotoutumisaikaa voidaan jatkaa tätä vastaavalla ajalla.

Alkuhaastattelussa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelua ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkuhaastattelu pidetään 5 arkipäivän sisällä työnhaun aloituksesta tai alkuhaastattelua koskevasta pyynnöstä. Alkuhaastattelun perusteella työllisyyden kuntakokeilu arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumissuunnitelman.

Kotoutumissuunnitelman laativat työllisyyden kuntakokeilu yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan yksilöllisesti maahanmuuttajan kanssa niistä toimista ja palveluista, jotka tukevat hänen mahdollisuuksiaan hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia taitoja. Näin edistetään maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan yhdenvertaisesti.

Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena, mutta se voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna työttömyysetuudella tuettuna. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Työllisyyden kuntakokeilu / maahanmuuttajien omavalmentaja ohjaa maahanmuuttajan kotoutumiskoulutukseen tai hakeutumaan omaehtoiseen koulutukseen.

Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon.

Työvoimapalvelujen avulla maahanmuuttajaa ohjataan työmarkkinoille. Palvelujen avulla maahanmuuttaja voi kehittää ammatillista osaamistaan tai opiskella uuden ammatin, tutustua suomalaiseen työelämään työkokeilussa sekä työllistyä palkkatuella työhön. Maahanmuuttajat voivat työllistyä Äänekosken **kaupungin palkkatukitehtäviin** eri yksiköihin ja kuntakokeilussa asiakkaana olevan maahanmuuttajan työllistämiseen työnantajalla on mahdollisuus hakea **Äänekoski-lisää** rekrytointi, työvaate yms. kustannuksiin.

5.8 Seurakunnan palvelut

Äänekosken evankelisluterilainen seurakunta

Äänekosken seurakunta on osa evankelisluterilaista uskonyhteisöä Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa. Kristittyjen yhteys on pyrkimystä sisaruuteen ja veljeyteen, yhteyden rakentamista yli kansakuntarajojen ja seurakuntarajojen. Kristittyjen yhteyden perustana ovat usko Kolmiyhteiseen Jumalaan ja yhteinen Kristus-todistus. Raamattu ja rukous ovat kristittyjä yhdistäviä konkreettisia asioita.

Seurakunta on avoin kaikille. Haluamme ottaa maahanmuuttajat vastaan vieraanvaraisuutta ja kiinnostusta osoittaen sekä erilaisia taustoja kunnioittaen. Pyrimme uskontojen ja erilaisten maailmankatsomusten toista kunnioittavaan dialogiin. Ohjaamme maahanmuuttajia myös oman tunnustuksensa mukaiseen seurakuntaan tai uskonyhteisöön. Jumalanpalveluselämässä noudatamme kirkkomme ekumeenisia sopimuksia ja kirkon lähetysstrategian linjauksia.

Kotoutumisen kannalta tärkeää on asunnon, koulutuksen, työn ja toimeentulon lisäksi paikallisiin ihmisiin tutustuminen ja ystäväverkoston muodostaminen. Seurakunnan tehtävänä näemme hengellisen elämän mahdollistamisen. Maahanmuuttajan eri uskontotausta ei ole hengellisen elämän tarpeiden huomioimiselle este, mutta se voi olla molemminpuolinen haaste.

Maahanmuuttajien läsnäolo seurakunnassa rikastuttaa sen toimintaa ja mahdollistaa suvaitsevaisuuden lisääntymistä. Pyrimme tukemaan maahanmuuttajia tarvittaessa myös elämän perustarpeiden ja oikeuksien hankkimisessa. Tavoitteenamme on, että maahanmuuttajat kokisivat seurakunnan toiminnan omakseen mahdollisimman mutkattomasti. Tähän pyrimme tiedottamalla ja järjestämällä yhdessä maahanmuuttajien kanssa mahdollisuuksia tutustua paikallisiin ihmisiin, elämämenoon ja kulttuuriimme. Samalla haluamme antaa heille mahdollisuuden tuoda esille oman lähtömaansa tapakulttuuria ja arvoja. Pyrimme myös syventämään vuorovaikutusta ja

haluttaessa antamaan tietoa ja opetusta kristinuskon sisällöistä, kristillisistä tavoista, juhlista ja kulttuurista. Myös kasteopetus rippikouluineen on mahdollista maahanmuuttajille, esimerkiksi hankkimalla kristillistä peruskirjallisuutta maahanmuuttajien äidinkielellä. Seurakunnan toiminnasta ja henkilökunnasta on tarkempaa tietoa seurakunnan kotisivuilla: www.aanekoskenseurakunta.fi

5.9 Kelan palvelut

Asiakkaat voivat asioida missä tahansa Kelan toimistossa. Asiointi onnistuu myös sähköisesti, ajanvarauksella toimistossa tai Kelan puhelinpalvelussa.

Puhelimitse asiakkaita palvelevat elämäntilannekohtaiset palvelunumerot. Palvelupisteissä ei ole puhelinpalvelua.

Turvapaikanhakijoita Kela neuvoo esitteen avulla, joka on suomen lisäksi englanniksi, arabiaksi, farsiksi, kurdin soraniksi ja somaliksi. Sähköisessä muodossa oleva esite löytyy Kelan verkkosivulta ja sitä voi tulostaa jaettavaksi asiakkaille. Kela on myös julkaissut turvapaikan saaneille suunnatun videon, jossa kerrotaan miten Kela-asiat etenevät oleskeluluvan saamisen jälkeen.

Paperihakemukset ja liitteet voi lähettää Kelaan postitse omalla kustannuksella. Täytetyn hakemuksen tai liitteen voi myös toimittaa mihin tahansa Kelan toimistoon tai yhteispalvelupisteeseen.

Kela-asiat voi hoitaa myös verkossa. Sähköisessä asiointipalvelussa voi hoitaa useimmat Kela asiat sekä lähettää etuusasioihin liittyviä viestejä. Palveluun kirjaudutaan verkkopankkitunnuksilla tai sähköiseltä henkilökortilla Kelan internetsivustolta löytyy runsaasti tietoa Kelan palveluista myös englanniksi ja hakemuslomakkeita on saatavissa englanninkielisinä. Lisäksi kelan sivuilta löytyy esitteitä mm. saamen, venäjän, viron, ranskan, saksan ja kurdin kielellä.

Tarvittaessa tulkki avuksi

Kelan asiakkailla on oikeus ajanvarauksella maksuttomaan tulkkaukseen, jos asiointi Kelassa ei onnistu omalla äidinkielellä eikä löydy muutakaan yhteistä kieltä Kelan toimihenkilön kanssa. Tulkkina voi toimia kyseistä kieltä osaava kelan virkailija tai ulkopuolinen ammattitulkki. Asiointiaika, jota varten tulkki tilataan, sovitaan yhdessä Kelan asiakkaan ja tulkin kanssa. Tulkkaus voidaan järjestää tarvittaessa myös etätulkkauksena puhelimen avulla.

Infonland tukena kotouttamisessa

Infonland.fi-sivustolle on koottu runsaasti tietoa elämisestä ja asumisesta Suomessa sekä suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista. Kela ja Infopankki ovat tuottaneet yhteistyössä palveluun mm. kattavan koostesivun Suomen sosiaaliturvasta. Sivustolla on tietoa usealla kielellä.

Sosiaaliturva

Maahanmuuttajan tulee hakea pääsyä Kelan hoitaman sosiaaliturvan piiriin (lomake Y77, hakemus Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta Suomeen

muuttaessa). Kela antaa kirjallisen päätöksen sosiaaliturvan piiriin pääsystä. Jos päätös on myönteinen, lähetetään sairausvakuutuskortti eli Kela-kortti muuttajalle.

Oikeus Suomen sosiaaliturvaan ratkaistaan pääsääntöisesti sen perusteella, kuinka pitkään henkilö aikoo oleskella Suomessa. Työntekijöiden, ja joissakin tapauksissa heidän perheen jäsentensä sosiaaliturvaan, vaikuttavat lisäksi EU-lainsäädäntö ja sosiaaliturvasopimukset. EU- ja ETA-maistaja Sveitsistä lähetettyjä työntekijöitä ja tiettyjä muita ryhmiä koskevat erityissäännöt, jotka poikkeavat tilapäisen ja vakinaisen asumisen säännöistä.

Suomen sosiaaliturvaan pääsee maahantulosta lukien, jos tarkoitus on muuttaa Suomeen vakituisesti. Suomeen muuttoa pidetään vakinaisena silloin, kun henkilö muuttaa Suomeen paluumuuttajana, pakolaisena tai turvapaikanhakijana, jolle on myönnetty vähintään vuoden oleskeluun oikeuttava lupa. Asumista pidetään vakituisena myös, kun henkilöllä on vakinainen työsuhde Suomessa tai vähintään kahdeksi vuodeksi solmittu työsopimus. Avioliitto tai muu läheinen perhesuhde Suomessa vakinaisesti asuvaan henkilöön mahdollistaa vakinaisen asumisen.

Jos tarkoitus on muuttaa Suomeen tilapäisesti, yleensä ei ole oikeutta Kelan sosiaaliturvaetuksiin. Esimerkiksi opiskelijoiden katsotaan pääsääntöisesti muuttavan Suomeen tilapäisesti, jos muuton ainoa syy on opiskelu. Poikkeuksena on toisesta Pohjoismaasta Suomeen muuttavat opiskelijat, jotka voivat päästä Suomen sosiaaliturvan piiriin, jos heidät on merkitty täällä asuvaksi väestötietojärjestelmään.

Kelan etuuden ja saamisen edellytykset

Kelan hoitamaan sosiaaliturvaan kuuluvat lapsiperheiden tuet, sairausvakuutus, kuntoutus, työttömän perusturva, asumistuki, opintotuki ja vähimmäiseläkkeet. Lisäksi Kela huolehtii vammaisetuksista, sotilasavustuksista sekä maahanmuuttajan tuesta. Myös perustoimeentulotuki on siirtynyt Kelalle. Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea haetaan kunnalta.

Henkilöllä on yleensä oikeus Kelan sosiaaliturvaetuksiin siitä päivästä lukien, kun hän on päässyt Suomen sosiaaliturvan piiriin. Joitakin etuuksia maksetaan kuitenkin vain niille, jotka ovat asuneet Suomessa tietyn ajan ennen etuuden myöntämistä. Esimerkiksi äitiys-, isyys- ja vanhempainrahoja saadaksean maahanmuuttajan on asuttava 180 päivää Suomessa välittömästi ennen lapsen laskettua synnytysaikaa. Jos kuitenkin Suomeen muutetaan toisesta EU- tai ETA-maasta tai Sveitsistä, myös näissä maissa täytettyjä vakuutuskausia voidaan ottaa huomioon.

Peruspäivärahaa saadaksean työntekijän on täytettävä työssäoloehto eli hänen on oltava töissä 26 viikkoa viimeisten 28 kuukauden sisällä. Tietyin edellytyksin voidaan käyttää toisessa EU- tai ETA-maassa tai Sveitsissä täytettyjä työskentelykausia.

Eläkkeissä ja vammaisetuksissa on kolmen vuoden asumisaikavaatimus. Tietyin edellytyksin voi myös näiden etuuksien saamiseksi käyttää toisessa EU- tai ETA-maassa tai Sveitsissä täytettyjä kausia asumisaikavaatimuksen täyttämiseksi.

Kela maksaa kotouttamissuunnitelman ajalta myönnettävää työmarkkinatukea.

Työskentelyperusteisella sosiaaliturvalla tarkoitetaan etuuksia, joita voi saada

työskentelyn johdosta. Näitä ovat esimerkiksi työeläke, ansiosidonnainen työttömyysturva sekä työtapaturmiin ja ammattitaitoihin liittyvät etuudet, joista huolehtivat yksityiset vakuutusyhtiöt, työttömyyskassat ja säätiöt.

5.10 Järjestöjen palvelut

Kansalaisjärjestöt, mukaan lukien maahanmuuttajien järjestöt, ovat merkittävässä asemassa viranomaisten tarjoamien palvelujen täydentäjinä sekä yhteistyökumppaneina kotoutumista tukevia palveluita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Järjestöt tukevat maahanmuuttajien verkostoitumista kantaväestön kanssa, uuden kielen ja kulttuurin omaksumista sekä elämänhallinnan ja arkitaitojen lisääntymistä.

Paikkakunnan järjestöillä on usein valtava kirjo osaamista ja innostusta, ja koko palettia voi hyvin arvioida myös muuttajien näkökulmasta. Kolmas sektori luo täydentäviä palveluja, ja osallistuu usein aktiivisesti erilaisten palvelujen järjestämiseen maahanmuuttajille. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet ovat jatkumo, jossa kuntaan muuttava henkilö voi alkuvaiheessa osallistua kotoutumista tukevaan toimintaan avun saajana, mutta jossa hänelle vähitellen tarjotaan enemmän toiminnan ja aktiivisen toteuttajan paikkoja.

Kunnan tarjoamat kotoutumispalvelut

Kotoutumiseen liittyviä asioita koordinoiva Äänekosken kaupungin viranhaltija tarjoaa äänekoskelaisille maahanmuuttajille yleistä ohjausta ja neuvontaa. Tarvittaessa hänen kauttaan saa alkukartoituksen sekä myös kotoutumissuunnitelman työvoiman ulkopuolisille kuntalaisille. Tarvittaessa koordinaattori ottaa yhteyttä Hyvinvointialueeseen ja yhteistyössä selvitetään kotoutujan sote-palveluiden tarvetta.

6 KUSTANNUSTEN KORVAUS

ELY- keskuksen kanssa sopimuksen tehneet kunnat saavat valtiolta korvausta vastaanoton järjestelyistä johtuviin kustannuksiin.

Laskennallista korvausta saa jokaisesta vastaanotetusta henkilöstä

2 300 €/vuosi yli 7-vuotiaista ja sitä vanhemmista

6 845 €/vuosi alle 7-vuotiaista

Korvausaika on neljä vuotta kiintiössä tulleista henkilöistä ja kolme vuotta turvapaikkamenettelyn kautta tulleista henkilöistä.

Lisäksi korvataan todellisten kulujen mukaan

- sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia
- tulkkaus- ja käännöspalveluja

- kotoutumistukikustannuksia

Kohderyhmään kuuluvat henkilöt huomioidaan myös valtionosuuksissa, joita kunnille maksetaan oppivelvollisuusikäisten maahanmuuttajalasten määrän mukaan. Työ- ja elinkeinohallinto rahoittaa lisäksi kotoutumiskoulutusta ja opetushallinto valmistavaa opetusta.

Vastaanoton ja kotouttamisen maksuliikennettä hoitavat KEHA-keskukset. Kunnat saavat korvauksia neljännesvuosittain ja takautuvasti kahden vuoden ajalta.

1.1.2023 korvaukset tullaan jakamaan Hyvinvointialueen ja kunnan välillä.

Opetusrahoitus

Täysimääräinen valtion osuus perusopetuksen valmistava opetuksen oppilaasta on noin 16 000 € opiskelijaa kohti. Mikäli lapsi opiskelee kunnan valmistavassa opetuksessa 4-8 kuukautta, maksetaan hänestä n. 8000 euron valtion osuus.

Vieraskielisille oppilaille ja opiskelijoille, joiden suomen kielen taito ei ole äidinkielen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla opetetaan suomea toisena kielenä. Tähän opetukseen ja vieraskielisten tukiopetukseen on opetushallitukselta vuosittain haettavissa valtionavustusta. Valtionavustuksella korvattavaan opetukseen ovat oikeutettuja ne vieraskieliset oppilaat ja opiskelijat, joiden opetuksen aloittamisesta on kulunut enintään kuusi vuotta. Oppitunnin laskennallinen kustannus on 25 €, josta myönnetään valtionavustusta korkeintaan 86 %.

7 KOTOUTUMISOHJELMAN SEURANTA

Kotouttamisohjelman toteutumista seurataan Äänekosken kaupungin, Keski-Suomen hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden kanssa erikseen sovittavalla tavalla. Ohjelma päivitetään vähintään kerran valtuustokaudessa tai jos toimintaympäristössä, maahanmuuttajien määrässä tai lainsäädännössä tapahtuu muutoksia, jotka edellyttävät ohjelman muuttamista.

Ulkomaalainen

Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

Maahanmuuttaja

Maasta toiseen muuttava henkilö. Yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.

Siirtolainen

Henkilö, joka muuttaa maasta toiseen rakentaakseen siellä itselleen uuden elämän.

Maastamuuttaja tai maahanmuuttaja

Vieraskielinen Suomessa asuva henkilö, jonka äidinkieli on joku muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Ensimmäisen sukupolven suomalainen (toisen sukupolven maahanmuuttajan sijaista) Suomeen muuttaneen henkilön täällä asuva jälkeläinen.

Pakolainen

Henkilö, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNHCR katsoo olevan pakolainen.

Kiintiöpakolainen

YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) pakolaiseksi katsoma henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa Suomeen TA:ssa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Henkilöllä ei ole vielä oleskelulupaa Suomessa. Kansainvälistä suojelua saava henkilö, joka on saanut pakolaisaseman tai oleskeluluvan toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella.

Paluumuuttaja

Ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin kuten inkerinsuomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä. Viimeksi mainitut ovat kansallisuudeltaan, muttei kansalaisuudeltaan suomalaisia.

KORVAUS	KORVAUS- PERUSTE	KORVAUKSEN KOHDE	KORVAUSAIKA	KORVAUKSEN MAKSAJA JA SAAJA
LASKENNALLINEN KORVAUS	– 7-vuotiaista ja sitä vanhemmista: 2 300 €/vuosi – Alle 7- vuotiaista: 6 845 €/vuosi	Kohderyhmään kuuluvien henkilöiden ohjaus ja neuvonta sekä muun heidän kotoutumistaan tukevan toiminnan järjestäminen	* Kolme vuotta turvapaikkamen- ettelyn kautta tulleeille henkilöille * Neljä vuotta kiintiössä tulleeille henkilöille sekä heidän perheenjäsenill- een (jos tulevat erikseen ja ovat niin sanottuna vanhoja)	KEHA-keskus maksaa korvausta kunnalle kunnassa oleskelevien ja korvaukseen oikeutettujen henkilöiden määrän mukaan
SOSIAALI- JA TERVEYDEN - HUOLLON ERITYISKUSTANNUKSET	Toteutuneiden kustannusten mukaan	– Vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen – Erityiset sosiaalitoimen kulut (esimerkiksi lastensuojelu) – Muista erityisistä syistä kunnalle aiheutuneet kustannukset	* Enintään 10 vuotta * Kustannusten tulee olla huomattavia eli enemmän kuin vuodessa maksettava laskennallinen korvaus (2 300 €) * Ilman huoltajaa maassa oleskelevien alaikäisten palveluista aiheutuvia	KEHA-keskus suorittaa korvaukset kunnalle toteutuneiden kustannusten perusteella. Kustannusten korvaaminen perustuu sopimukseen, jonka kunta ja ELY-keskus ovat tehneet kyseistä henkilöä koskevista erityisistä kustannuksista

		– Ilman huoltajaa maassa oleskelevien lasten ja nuorten palvelut	kuluja korvataan siihen saakka, kunnes nuori täyttää 21 vuotta	
KOTOAUTUMISTUKI	Toteutuneiden kustannusten mukaan	Kunnalle korvataan kohderyhmään kuuluvalla henkilölle maksetusta kotoutumistuesta ja toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset.	3 vuotta (voidaan jatkaa enintään 2 vuodella)	
TULKKAUS- JA KÄÄNNÖSPALVELUT	Toteutuneiden kustannusten mukaan	-Kotouttamis-palveluja käytettäessä – Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja käytettäessä	Ei määräaika	KEHA-keskus korvaa kustannukset kunnalle täysimääräisinä palvelun tuottajan laskutuksen mukaan.
PALUUMUUTTO-AVUSTUS	Toteutuneiden kustannusten mukaan tai laskennallinen korvaus	Matka- ja muuttokustannukset 2–4 kuukauden toimeentulotuki	Kertaluonteinen lähtömaahansa pysyvästi palaavalle henkilölle Ei määräaika	Kunta maksaa lähtömaahansa palaavalle henkilölle.
ALKUKARTOITUKSEN KUSTANNUKSET	700 € / kartoitukseen osallistunut henkilö	Alkukartoituksen tekee joko TE-toimisto tai kunta. Kartoituksessa arvioidaan henkilön työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä tarpeet niiden saavuttamiseksi.	* Kertaluonteinen * Kartoitus tulee tehdä tai käynnistää 2 kuukauden kuluessa toimeentulotuki -asiakkuuden alkamisesta kunnassa tai henkilön sitä pyytäessä	KEHA-keskus korvaa, jos kartoituksen tekee kunta

LIITE 3 MAAHANMUUTTOON LIITTYVIÄ LINKKEJÄ

Maahanmuuttoviraston kotisivu, jossa on tietoa oleskeluluvista, turvapaikoista ja Suomen kansalaisuudesta.

www.migri.fi

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemat sivut, jossa on kotouttamislain käsikirja ja pakolaisten vastaanoton periaatteita ja käytäntöjä.

www.kotouttaminen.fi

Työ- ja elinkeinoministeriön kotisivu, jossa on kotouttamiseen ja sen palveluihin liittyvää tietoa.

<http://www.tem.fi/tyoelama>

Helsingin kaupungin julkaisemat sivut, jossa on tietoa maahanmuuttajalle eri kielillä Suomesta, Suomeen muuttamisesta ja Suomessa elämisestä.

www.infofinland.fi

TE-palveluiden sivut maahanmuuttajien kotoutumispalveluista, jossa on tietoa maahanmuuttajalle työnhakemisesta ja koulutuksesta.

http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/kotoutumispalvelut/

Työ- ja elinkeinoministeriön ”Perustietoa Suomesta” – opas useilla eri kielillä.

<http://www.tem.fi/perustietoa-suomesta>

Työvälineitä ja lomakkeita Maahanmuuttajatyöhön

<http://www.jyvaskyla.fi/maahanmuuttajat/kotoutumispalvelut>

Kelan palveluista tietoa eri kielillä

<http://www.kela.fi/muutkielet>

Linkkien toimivuus tarkistettu 7.2.2023.